

DIREKTIVA 2010/41/EU EVROPSKOG PARLAMENTA I SAVETA OD 7. JULA 2010. GODINE O PRIMENI NAČELA JEDNAKOG TRETMANA MUŠKARACA I ŽENA KOJI SE BAVE ODREĐENOM AKTIVNOŠĆU U SVOJSTVU SAMOZAPOSLENIH LICA I NA OSNOVU KOJE PRESTAJE DA VAŽI DIREKTIVA SAVETA 86/613/EEZ

EVROPSKI PARLAMENT I SAVET EVROPSKE UNIJE,

Imajući u vidu Ugovor o načinu funkcionisanja Evropske unije, a posebno član 157. stav 3,

Imajući u vidu predlog Evropske komisije,

Imajući u vidu mišljenje Evropskog ekonomskog i socijalnog komiteta¹,

Postupajući u skladu sa redovnim zakonodavnim postupkom,

s obzirom na to da:

1. Direktiva Saveta 86/613/EEZ od 11. decembra 1986. godine o primeni načela jednakog tretmana muškaraca i žena koji se bave određenom aktivnošću, uključujući samostalno bavljenje poljoprivredom, i o zaštiti samozaposlenih žena u toku trudnoće i materinstva obezbeđuje to da se u državama članicama primenjuje načelo ravnopravnog tretmana muškaraca i žena koji se bave određenom aktivnošću u svojstvu samozaposlenog lica ili koji doprinose obavljanju te aktivnosti. Kada je reč o samozaposlenim radnicima i bračnim drugovima samozaposlenih radnika, Direktiva 86/613/EEZ nije bila veoma delotvorna i treba preispitati njeno područje primene, budući da se diskriminacija na osnovu pola i uznemiravanje javljaju i u oblastima izvan rada za platu. Radi jasnoće, Direktivu 86/613/EEZ treba zameniti ovom direktivom;
2. u svom saopštenju od 1. marta 2006. godine pod naslovom „Mapa puta ka ravnopravnosti žena i muškaraca“, Komisija je objavila da će, radi boljeg sprovođenja rodne ravnopravnosti, preispitati postojeće zakonodavstvo Unije o rodnoj ravnopravnosti koje nije bilo obuhvaćeno izmenama iz 2005. godine, da bi se ažuriralo, modernizovalo i izmenilo u delovima gde je to potrebno. Direktiva 86/613/EEZ nije bila obuhvaćena tim izmenama;
3. u svojim zaključcima od 5. i 6. decembra 2007. godine pod naslovom „Uravnotežene uloge žena i muškaraca u otvaranju radnih mesta, rastu i socijalnoj koheziji“, Savet je pozvao Komisiju da razmotri pitanje prerade Direktive 86/613/EEZ, ako je to potrebno, da bi se zaštitila prava samozaposlenih radnika i njihovih pomažućih bračnih drugova vezana za materinstvo i očinstvo;
4. Evropski parlament je, u skladu sa tim, pozvao Komisiju da preispita Direktivu 86/613/EEZ, posebno radi unapređenja zaštite samozaposlenih žena u vezi sa materinstvom i radi poboljšanja položaja bračnih drugova samozaposlenih radnika;
5. Evropski parlament je već izneo svoj stav o ovim stvarima u svojoj rezoluciji od 21. februara 1997. godine o položaju pomažućih bračnih drugova samozaposlenih lica;
6. u svom saopštenju od 2. jula 2008. godine pod naslovom „Obnovljena socijalna agenda: mogućnosti, pristup i solidarnost u Evropi 21. veka“, Komisija je potvrdila potrebu da se preduzmu mere u vezi sa rodnim jazom u preduzetništvu, kao i da se unapredi usklađivanje privatnog i profesionalnog života;

7. već postoji više pravnih akata o sprovođenju načela jednakog tretmana koji obuhvataju samostalne delatnosti, a posebno Direktiva Saveta 79/7/EEZ od 19. decembra 1978. godine o progresivnom sprovođenju načela jednakog tretmana muškaraca i žena u stvarima socijalnog osiguranja i Direktiva 2006/54/EZ Evropskog parlamenta i Savet od 5. jula 2006. godine o sprovođenju načela jednakog tretmana muškaraca i žena u stvarima zapošljavanja i zanimanja. Ova direktiva, stoga, ne treba da se primenjuje na oblasti već obuhvaćene drugim direktivama;
8. ova direktiva ne dovodi u pitanje ovlašćenja država članica da organizuju svoje sisteme socijalne zaštite. Isključiva nadležnost država članica u pogledu organizacije njihovih sistema socijalne zaštite obuhvata, između ostalog, odluke o uspostavljanju i finansiranju tih sistema i odgovarajućih institucija i upravljanju njima, kao i o sadržaju naknada i njihovom pružanju, visini doprinosa i uslovima pristupa;
9. ova direktiva treba da se primenjuje na samozaposlene radnike i njihove bračne drugove ili, kada je to priznato i u meri u kojoj je priznato nacionalnim zakonodavstvom, njihove životne partnere, kada oni, pod uslovima utvrđenim nacionalnim zakonodavstvom, uobičajeno učestvuju u aktivnostima privrednog subjekta. Da bi se unapredio položaj tih bračnih drugova i, kada je to priznato i u meri u kojoj je priznato nacionalnim zakonodavstvom, životnih partnera samozaposlenih radnika, njihov rad treba priznati;
10. ova direktiva ne treba da se primenjuje na stvari obuhvaćene drugim direktivama o sprovođenju načela jednakog tretmana muškaraca i žena, a posebno Direktivom Saveta 2004/113/EZ od 13. decembra 2004. godine o sprovođenju načela jednakog tretmana muškaraca i žena u pristupu robi i uslugama i njihovom pružanju odnosno isporuci; izmeđuostalog, i dalje se primenjuje član 5. Direktive 2004/113/EZ o osiguranju i srodnim finansijskim uslugama;
11. radi sprečavanja diskriminacije na osnovu pola, ova direktiva treba da se primenjuje i na neposrednu i na posrednu diskriminaciju. Uznemiravanje i seksualno uznemiravanje treba smatrati diskriminacijom i stoga zabraniti;
12. ova direktiva ne treba da dovodi u pitanje prava i obaveze koje proističu iz bračnog ili porodičnog statusa definisanih u nacionalnom zakonodavstvu; načelo jednakog tretmana treba da obuhvata odnose između samozaposlenih radnika i trećih lica u području uređenom ovom direktivom, ali ne i odnose između samozaposlenog radnika i njegovog bračnog druga ili životnog partnera;
13. u području samozapošljavanja, primena načela jednakog tretmana znači da ne sme biti diskriminacije na osnovu pola, na primer u odnosu na osnivanje, opremanje ili proširenje privrednog subjekta ili pokretanje ili proširenje bilo kog drugog oblika samostalne delatnosti;
14. države članice, prema članu 157. stav 4. Ugovora o funkcionisanju Evropske unije, mogu da zadrže ili usvoje mere kojima se predviđaju određene prednosti da bi se manje zastupljenom polu olakšalo bavljenje samostalnim delatnostima ili da bi se sprečile ili kompenzovale nepovoljnije okolnosti u njihovim profesionalnim karijerama. U načelu, ne treba smatrati da mere poput afirmativnih mera s ciljem ostvarivanja rodne ravnopravnosti u praksi predstavljaju povredu pravnog načela jednakog tretmana muškaraca i žena;
15. neophodno je obezbediti to da uslovi za osnivanje privrednog društva čiji su osnivači bračni drugovi ili, kada je to priznato i u meri u kojoj je priznato nacionalnim zakonodavstvom, životni partneri, ne budu restriktivniji od uslova za osnivanje privrednog društva čiji su osnivači druga lica;

16. s obzirom na njihovo učešće u aktivnostima porodičnog privrednog subjekta, i bračni drugovi ili, kada je to priznato i u meri u kojoj je priznato nacionalnim zakonodavstvom, životni partneri samozaposlenih radnika koji imaju pristup sistemu socijalne zaštite treba da imaju pravo da se koriste socijalnom zaštitom. Države članice treba da budu obavezne da preduzmu potrebne mere da organizuju tu socijalnu zaštitu u skladu sa nacionalnim zakonodavstvom.
17. Posebno, na državama članicama je da odluče da li ta socijalna zaštita treba da bude sprovedena kao obavezna ili dobrovoljna. Države članice mogu da predvide da ta socijalna zaštita bude srazmerna učešću u aktivnostima samozaposlenog radnika i/ili visini doprinosa;
18. zbog ekonomske i fizičke ugroženosti trudnih samozaposlenih radnika i trudnih bračnih drugova i, kada je to priznato i u meri u kojoj je priznato nacionalnim zakonodavstvom, trudnih životnih partnera samozaposlenih radnika, potrebno je da im se odobri pravo na naknadu zarade za vreme porodiljskog odsustva. Države članice i dalje su nadležne za organizaciju tih naknada, uključujući utvrđivanje visine doprinosa i sva praktična rešenja u vezi sa naknadama i isplatama, pod uslovom da su ispunjeni minimalni zahtevi ove direktive. Posebno, one mogu da odrede u kom se periodu pre i/ili posle porođaja odobrava pravo na naknadu zarade za vreme porodiljskog odsustva;
19. trajanje perioda tokom kog se samozaposlenim ženama i bračnim drugovima ženskog pola ili, kada je to priznato i u meri u kojoj je priznato nacionalnim zakonodavstvom, životnim partnerima ženskog pola samozaposlenih radnika odobrava pravo na naknadu zarade za vreme porodiljskog odsustva slično je trajanju porodiljskog odsustva za zaposlene koje trenutno važi na nivou Unije. U slučaju da trajanje porodiljskog odsustva predviđenog za zaposlene bude promenjeno na nivou Unije, Komisija treba da izvesti Evropski parlament i Savet, uz procenu toga da li treba promeniti i trajanje prava na naknadu zarade za vreme porodiljskog odsustva za samozaposlene radnike ženskog pola i bračne drugove i životne partnere ženskog pola iz člana 2;
20. da bi se uzele u obzir posebnosti samostalnih delatnosti, žene samozaposlene radnice i bračni drugovi ženskog pola ili, kada je to priznato i u meri u kojoj je priznato nacionalnim zakonodavstvom, životni partneri ženskog pola samozaposlenih radnika treba da dobiju pristup svim postojećim uslugama obezbeđivanja privremene zamene, koje omogućavaju prekid njihove profesionalne aktivnosti usled trudnoće ili materinstva, ili svim postojećim nacionalnim socijalnim uslugama. Pristup tim uslugama može biti alternativa naknadi za slučaj materinstva ili njen sastavni deo;
21. lica koja su bila izložena diskriminaciji na osnovu pola treba da imaju odgovarajuća sredstva pravne zaštite. Da bi se obezbedila delotvornija zaštita, udruženja, organizacije i drugi pravni subjekti treba da budu ovlašćeni da učestvuju u postupku, na način koji odrede države članice, bilo u ime žrtve, bilo kao podrška žrtvi, ne dovodeći u pitanje nacionalna procesna pravila o zastupanju i odbrani pred sudovima;
22. zaštita samozaposlenih radnika i bračnih drugova samozaposlenih radnika i, kada je to priznato i u meri u kojoj je priznato nacionalnim zakonodavstvom, životnih partnera samozaposlenih radnika od diskriminacije na osnovu pola treba da bude ojačana postojanjem jednog ili više tela u svakoj od država članica, sa nadležnošću za analiziranje problema u vezi s tim, za proučavanje mogućih rešenja i za pružanje praktične pomoći žrtvama. To telo ili tela mogu biti ista ona koja su na nacionalnom nivou odgovorna za sprovođenje načela jednakog tretmana;

23. ova direktiva utvrđuje minimalne zahteve, čime državama članicama daje mogućnost da uvedu ili zadrže povoljnije odredbe;
24. budući da cilj mere koju treba preduzeti, tj. obezbeđivanje zajedničkog visokog nivoa zaštite od diskriminacije u svim državama članicama, države članice ne mogu ostvariti u dovoljnoj meri i da se on može uspešnije ostvariti na nivou Unije, Unija može da usvaja mere u skladu sa načelom supsidijarnosti, kao što je utvrđeno članom 5. Ugovora o Evropskoj uniji. U skladu sa načelom proporcionalnosti, kao što je utvrđeno tim članom, ova direktiva ne prelazi okvire onoga što je neophodno da bi taj cilj bio ostvaren,

DONELI SU OVU DIREKTIVU:

Član 1.

Predmet

1. Ova direktiva utvrđuje okvir za praktičnu primenu načela jednakog tretmana muškaraca i žena koji obavljaju delatnost u svojstvu samozaposlenih lica ili joj doprinose, u državama članicama, u pogledu aspekata koji nisu obuhvaćeni Direktivom 2006/54/EZ i Direktivom 79/7/EEZ.

Sprovođenje načela jednakog tretmana muškaraca i žena u pristupu. robi i uslugama i njihovom pružanju odnosno isporuci i dalje je obuhvaćeno Direktivom 2004/113/EZ.

Član 2.

Područje primene

Ova direktiva se odnosi na

- (a) samozaposlene radnike, tj. sva lica koja se bave plaćenom aktivnošću za svoj račun, pod uslovima utvrđenim nacionalnim zakonodavstvom;
- (b) bračne drugove samozaposlenih radnika ili, kada je to priznato i u meri u kojoj je priznato nacionalnim zakonodavstvom, životne partnere samozaposlenih radnika koji nisu zaposleni niti poslovni partneri, kada oni, pod uslovima utvrđenim nacionalnim zakonodavstvom, uobičajeno učestvuju u aktivnostima samozaposlenog radnika i obavljaju iste ili pomoćne zadatke.

Član 3.

Definicije

Za potrebe ove direktive, primenjuju se sledeće definicije:

- (a) „neposredna diskriminacija“ jeste slučaj kada se jedno lice na osnovu pola tretira manje povoljno nego što se drugo lice tretira ili se tretiralo ili bi se tretiralo u uporedivoj situaciji; „posredna diskriminacija“ jeste slučaj kada bi naizgled neutralna odredba, kriterijum ili praksa dovela lica jednog pola u posebno nepovoljan položaj u poređenju sa licima drugog pola, osim u slučaju da je ta odredba, kriterijum ili praksa objektivno opravdana legitimnim ciljem i da su sredstva za ostvarivanje tog cilja primerena i neophodna;

- (b) „uznemiravanje“ jeste slučaj kada se neželjeno ponašanje vezano za pol lica dogodi sa svrhom ili posledicom povrede dostojanstva tog lica i stvaranja zastrašujućeg, neprijateljskog, degradirajućeg, ponižavajućeg ili uvredljivog okruženja;
- (c) „seksualno uznemiravanje“ jeste slučaj kada se bilo koji oblik neželjenog verbalnog, neverbalnog ili fizičkog ponašanja seksualne prirode dogodi sa svrhom ili posledicom povrede dostojanstva lica, a posebno kada stvara zastrašujuće, neprijateljsko, degradirajuće, ponižavajuće ili uvredljivo okruženje.

Član 4.

Načelo jednakog tretmana

1. Načelo jednakog tretmana znači da ne sme biti nikakve diskriminacije na osnovu pola ni u javnom ni u privatnom sektoru, bilo neposredno bilo posredno, na primer u odnosu na osnivanje, opremanje ili proširenje privrednog subjekta ili pokretanje ili proširenje bilo kog drugog oblika samostalne delatnosti.
2. U područjima obuhvaćenim stavom 1, uznemiravanje i seksualno uznemiravanje smatraju se diskriminacijom na osnovu pola i stoga su zabranjeni. Ako lice odbije takvo ponašanje ili mu se potčini, to se ne može koristiti kao osnova za odluku koja utiče na to lice.
3. U područjima obuhvaćenim stavom 1, uputstvo da se lica diskriminišu na osnovu pola smatra se diskriminacijom.

Član 5.

Afirmativne mere

Države članice mogu da zadrže ili usvoje mere u smislu člana 157. stav 4. Ugovora o funkcionisanju Evropske unije sa ciljem da u praksi obezbede punu jednakost između muškaraca i žena tokom radnog veka, na primer mere orijentisane ka podsticanju preduzetničkih inicijativa među ženama.

Član 6.

Osnivanje privrednog društva

Ne dovodeći u pitanje posebne uslove za pristup određenim delatnostima koji se podjednako primenjuju na oba pola, države članice preduzimaju neophodne mere da obezbede to da uslovi za osnivanje privrednog društva čiji su osnivači bračni drugovi ili životni partneri, kada je to priznato i u meri u kojoj je to priznato nacionalnim zakonodavstvom, ne budu restriktivniji od uslova za osnivanje privrednog društva čiji su osnivači druga lica.

Član 7.

Socijalna zaštita

1. U slučaju kada u državi članici postoji sistem socijalne zaštite samozaposlenih radnika, ta država članica preduzima neophodne mere da obezbedi to da bračni drugovi i životni

partneri iz člana 2. tačka b) mogu da se koriste socijalnom zaštitom u skladu sa nacionalnim zakonodavstvom.

2. Države članice mogu da odluče da li se socijalna zaštita iz stava 1. sprovodi kao obavezna ili dobrovoljna.

Član 8.

Naknada zarade za vreme porodijskog odsustva

1. Države članice preduzimaju neophodne mere da obezbede to da se samozaposleni radnicama i bračnim drugovima i životnim partnerima ženskog pola iz člana 2. može, u skladu sa nacionalnim zakonodavstvom, odobriti dovoljna naknada za slučaj materinstva koja omogućava prekide njihove profesionalne aktivnosti usled trudnoće i materinstva u trajanju od najmanje 14 sedmica.

2. Države članice mogu da odluče da li se naknada za slučaj materinstva iz stava 1. odobrava kao obavezna ili dobrovoljna.

3. Naknada iz stava 1. smatra se dovoljnom ako garantuje prihod koji je najmanje jednak

a) naknadi koju bi lice o kom je reč primalo u slučaju pauze u svojim aktivnostima na osnovu svog zdravstvenog stanja i/ili

(b) prosečnom gubitku prihoda ili dobitka u odnosu na uporediv prethodni period, u skladu sa eventualnom gornjom granicom utvrđenom prema nacionalnom zakonodavstvu i/ili

(v) bilo kom drugom porodičnom dodatku utvrđenom nacionalnim zakonodavstvom, u skladu sa eventualnom gornjom granicom utvrđenom prema nacionalnom zakonodavstvu.

Države članice preduzimaju neophodne mere da obezbede to da samozaposleni radnice i bračni drugovi i životni partneri ženskog pola iz člana 2. imaju pristup svim postojećim uslugama obezbeđivanja privremene zamene ili svim postojećim nacionalnim socijalnim uslugama. Države članice mogu da predvide to da pristup tim uslugama bude alternativa naknadi iz stava 1. ovog člana ili njen sastavni deo.

Član 9.

Odbrana prava

1. Države članice treba da obezbede to da sudski ili upravni postupci, uključujući postupke izmirenja u slučajevima kada države članice to smatraju primerenim, za izvršenje obaveza prema ovoj direktivi budu dostupni svim licima koja smatraju da su pretrpela gubitak ili štetu usled toga što se načelo jednakog tretmana nije primenjivalo na njih, čak i ako je prestao odnos u kom se, prema navodima, javila diskriminacija.

2. Države članice treba da obezbede to da udruženja, organizacije i drugi pravni subjekti koji, u skladu sa kriterijumima utvrđenim njihovim nacionalnim zakonodavstvom, imaju legitiman interes za obezbeđivanje poštovanja ove direktive mogu, bilo u ime podnosioca pritužbe bilo kao podrška podnosiocu pritužbe, uz njegovu saglasnost, da učestvuju u svakom sudskom ili upravnom postupku predviđenom za izvršenje obaveza prema ovoj direktivi.

3. St. 1. i 2. ne dovode u pitanje nacionalna pravila o rokovima za pokretanje sporova u vezi sa načelom jednakog tretmana.

Član 10.

Obeštećenje ili nadoknada

Države članice u svoje nacionalne pravne sisteme treba da uvedu mere neophodne da obezbede stvarno i delotvorno obeštećenje ili nadoknadu, na a osnovu ove direktive, zajedno sa odgovarajućim odredbama koje su već na snazi.

Član 14.

Nivo zaštite

Države članice mogu da uvedu ili zadrže odredbe koje su povoljnije po zaštitu načela jednakog tretmana muškaraca i žena od odredaba utvrđenih u ovoj direktivi.

Sprovođenje ove direktive ni u kom slučaju ne predstavlja osnovu za smanjenje nivoa zaštite od diskriminacije koji države članice već pružaju u oblastima obuhvaćenim ovom direktivom.

Član 15.

Izveštaji

Države članice dostavljaju Komisiji sve raspoložive informacije o primeni ove direktive do 5. avgusta 2015. godine.

Komisija će sastaviti objedinjeni izveštaj koji se podnosi Evropskom parlamentu i Savetu najkasnije do 5. avgusta 2016. godine. U tom izveštaju treba uzeti u obzir sve zakonske promene u pogledu trajanja porodijskog odsustva za zaposlene. Po potrebi, uz izveštaj se dostavljaju predlozi za izmene i dopune ove direktive.

U izveštaju Komisije uzimaju se u obzir stavovi zainteresovanih strana.

Član 16.

Sprovođenje

Države članice donose zakone i druge propise neophodne za usklađivanje sa ovom direktivom najkasnije do 5. avgusta 2012. godine. One odmah dostavljaju Komisiji tekst tih odredaba.

Kada države članice donesu ove propise, oni će sadržati upućivanje na ovu direktivu ili će se to upućivanje izvršiti prilikom njihovog zvaničnog objavljivanja. Načine takvog upućivanja odrediće države članice.

U slučajevima kada je to opravdano posebnim teškoćama, države članice mogu, ako je to potrebno, imati dodatni rok od dve godine do 5. avgusta 2014. godine za usklađivanje sa članom 7, kao i za usklađivanje sa članom 8. U ogledu bračnih drugova i životnih partnera ženskog pola iz člana 2. tačka b).

Države članice dostavljaju Komisiji tekst glavnih odredaba3. nacionalnog zakonodsvstva koje donose u oblasti na koju se odnosi ova direktiva.

Član 17.

Stavljanje van snage

Direktiva 86/613/EEZ prestaje da važi od 5. avgusta 2012. godine. Upućivanja na direktivu koja je prestala da važi tumače se kao upućivanja na ovu direktivu.

Član 18.

Stupanje na snagu

Ova direktiva stupa na snagu 20. dana od dana objavljivanja u Službenom listu Evropske unije.

Član 19.

Adresati

Ova direktiva je upućena državama članicama.

Sačinjeno u Strazburu, 7. jula 2010. godine

Za Evropski parlament
Predsednik
J. BUZEK (J. BUZEK)

Za Savet
Predsednik
O. ŠASTEL (O. CHASTEL)